

ปัญหาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติสำคัญ ๆ นั้น เป็นปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ มลพิษ การลดน้อยถอยลงของทรัพยากร การสูญเสียพันธุ์ของสัตว์นานาชนิด การทำลายป่าดงพงไพร การเพิ่มจำนวนประชากร ล้วนแต่เป็นผลจากพฤติกรรมมนุษย์ทั้งสิ้น ดังนั้นการแก้ไขต่าง ๆ ก็ต้องอยู่ในความรับผิดชอบของมนุษย์ ปัญหาเหล่านี้ล้วนแต่เป็นปัญหาทางสังคม เนื่องจากความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่ดี และบางคนอาจจะคิดว่านี่ไม่ใช่ปัญหา แต่เป็นราคา ซึ่งเราจะต้องชำระเพื่อให้ได้มาซึ่งความเจริญทางด้านต่าง ๆ เช่น มลพิษเป็นสิ่งที่เราต้องแลกกับความสะดวกสบายในชีวิต อย่างไรก็ตามเราก็ไม่อาจจะปล่อยให้สถานการณ์เลวร้าย หรือ "ราคา" ของความเจริญทางวัตถุแพงจนกระทั่งทำให้ชีวิตบนโลกนี้อาจดำเนินไปอย่างคุ้มค่าได้ เราไม่อาจปล่อยให้คุณภาพทางกายหรือจิตใจ หรือความอดอยากของเพื่อนมนุษย์ ฯลฯ เลือนรางไปจากจิตสำนึกของเรา โดยอ้างว่ามันเป็นสิ่งที่เราจะต้องยอมแลกเพื่อให้ได้มาซึ่งความเจริญ การแก้ปัญหาสภาพแวดล้อมนั้น คล้ายกับการแก้ปัญหาสังคม คือ เราจะต้องพยายามที่จะหาวิธีที่ดีที่สุดในการลดความรุนแรงของปรากฏการณ์ต่าง ๆ การขจัดปัญหาโดยสิ้นเชิงเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก ทั้งนี้เพราะนอกจากจะเสี่ยงกับการใช้มาตรการซึ่งไม่ถูกต้องทางจริยธรรมแล้ว ในการกระทำของมนุษย์บางครั้งก็ไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงการรบกวนสภาพแวดล้อมได้ ไม่ว่าจะเป็นการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในธรรมชาติมาใช้ การประกอบกิจกรรมทางด้านอุตสาหกรรม หรือแม้แต่การดำเนินชีวิตประจำวัน สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าจะต้องมีการทำลายสภาพแวดล้อม เช่น การใช้ทรัพยากรป่าไม้เพื่อมาสร้างที่อยู่อาศัย ทำเครื่องใช้ ฯลฯ สิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายก็คือ ป่าไม้จำนวนลดลง ทำให้อากาศเปลี่ยนแปลง เกิดภัยจากน้ำท่วม ดินขาดความสมบูรณ์ ฯลฯ แต่ถ้าหากความเสียหายเหล่านี้ไม่รุนแรง ธรรมชาติย่อมสามารถช่วยปรับทำให้เกิดความสมดุลได้ แต่ถ้าเกินขอบเขตที่ธรรมชาติจะปรับได้แล้ว ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายต่อมนุษย์ ดังนั้น เพื่อที่จะหยุดยั้งการทำลายสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ รัฐจำเป็นต้องตรากฎหมายขึ้นเพื่อควบคุมการกระทำของมนุษย์ ไม่ให้ขยายหรือเพิ่มปริมาณการทำลาย ลักษณะการแก้ปัญหานี้ อาจแบ่งได้เป็นสองลักษณะใหญ่ คือ

1. การป้องกัน เป็นการเตรียมการล่วงหน้า จากการศึกษาที่สิ่งแวดล้อมต้องเปลี่ยนแปลงไป และนำความเดือดร้อนรำคาญ ตลอดจนทำให้เกิดอันตรายแก่มนุษย์ เหตุการณ์บางอย่าง อาจมิได้เกิดขึ้น แต่จากการศึกษา ค้นคว้า วิจัย เป็นที่คาดได้ค่อนข้างแน่ชัดว่า จะเป็นอันตรายต่อมนุษย์ เช่น การใช้สารเคมีบางอย่างซึ่งเป็นอันตรายต่อร่างกายมนุษย์ ฯลฯ เมื่อเป็นเช่นนี้ เป็นผลให้จำเป็นต้องห้ามใช้สิ่งมีพิษนี้ หรือห้ามการประกอบกิจการบางอย่าง เพื่อความปลอดภัยของสังคมโดยรวม

2. การแก้ไข เมื่อสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงและส่งผลเสียหายมาสู่สมาชิกในสังคม สังคมจำเป็นต้องหาแนวทางแก้ไขความเสื่อมเสียทั้งหลาย ให้กลับคืนสู่สภาพปกติ หรือสภาพที่ดีขึ้น และการแก้ไขในทางปฏิบัติจะเป็นไปได้นั้น บางกรณีจำเป็นต้องอาศัยอำนาจทางกฎหมาย ในการบังคับให้บุคคลหยุดการกระทำต่าง ๆ เพื่อให้สภาพแวดล้อมต้องเสื่อมโทรมลงไปกว่าที่เป็นอยู่

รัฐมีหน้าที่โดยตรงต่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน รัฐจึงมีหน้าที่ที่จะต้องตรากฎหมายป้องกัน และแก้ไขการทำลายสภาพแวดล้อมอันเป็นสิ่งพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ แต่กฎหมายอะไรก็ตามที่รัฐบัญญัติไว้เช่นนั้น จะต้องถูกต้องทางจริยธรรม จะต้องมีการประนีประนอมระหว่างผู้สร้างมาตรการและผู้ซึ่งจะต้องรับมาตรการนั้นไปปฏิบัติ อำนาจของรัฐในการสร้างกฎหมาย จะต้องควบคู่ไปกับความถูกต้องทางจริยธรรม หากไม่แล้วอาจเกิดการต่อต้านจากฝ่ายต่าง ๆ และทำให้ความพยายามที่จะถนอมสภาพแวดล้อมไว้ เป็นไปได้อย่างในบั้นปลายผู้เขียนต้องการพิจารณาการแก้ปัญหาสภาพแวดล้อม ซึ่งรัฐจะต้อง เป็นผู้รับผิดชอบในการสร้างกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขึ้นมา เพื่อควบคุมพฤติกรรม หรือกิจกรรมของสมาชิกในรัฐ เพื่อนำมาซึ่งความสมดุลแห่งสภาพแวดล้อม ปัญหาซึ่งผู้เขียนคิดว่าเป็นปัญหาหัวใจของการออกมาตรการใด ๆ ก็ตามเพื่อลดความเสียหายของสภาพแวดล้อม จะต้องประสบ คือ ปัญหาเสรีภาพของปัจเจกบุคคลในสังคม เนื่องจากปัญหาสภาพแวดล้อมเป็นปัญหาซึ่ง เกิดจากพฤติกรรม และการกระทำของมนุษย์ การแก้ก็ต้องแก้ที่มนุษย์ แก้ที่การกระทำของมนุษย์ จะต้องมีการควบคุม และเมื่อกล่าวถึงการควบคุม สิ่งซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงก็คือ การจำกัดเสรีภาพ โดยทั่วไปแล้ว เสรีภาพของมนุษย์ในสังคมนั้น จะต้องมิชอบ เขตอยู่แล้ว แต่ปัญหาคือ รัฐมีอำนาจที่จะขีดเส้นแห่งขอบเขตของ เสรีภาพของสมาชิกในสังคม ถึงจุดใดสิ่งจะไม่เป็นการรุกล้ำอธิปไตยของสมาชิก และไม่ละเมิดจริยธรรมอันถูกต้อง เรื่องของ เสรีภาพเห็นได้ชัดใน

กรณีของความพยายามที่จะคุมจำนวนประชากร โดยใช้วิธีการบังคับให้คนซึ่งมีลูกแล้วจำนวนหนึ่ง ทำหมัน หรือการที่รัฐเข้าไปก้าวร้าวในอิสรภาพของการบริโภค และวิถีทางการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ฯลฯ ในบทนี้ผู้เขียนจะมุ่งความสนใจไปยัง เรื่องของการควบคุมจำนวนประชากร เพราะผู้เขียนเห็นว่า เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของปัญหาความถูกต้องทางจริยธรรม ในการบัญญัติกฎหมายต่าง ๆ โดยเฉพาะกฎหมายการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม เพื่อแก้ปัญหาสภาพแวดล้อม เพื่อที่จะดูขอบเขตความเป็นไปได้ทางจริยธรรม ในการแก้ปัญหา เนื่องจากเมื่อพิจารณาเบื้องต้นแล้ว จะเห็นว่าการกำหนดขนาดของครอบครัว หรือจำนวนบุตรนั้นน่าจะเป็นสิทธิส่วนบุคคลพื้นฐานที่สุดอย่างหนึ่ง ซึ่งรัฐหรือปัจเจกชนอื่นจะต้องให้ความเคารพ ไม่เข้าไปก้าวร้าว แต่ถ้าเราสามารถหาเหตุผลมาสนับสนุนการเข้าไปก้าวร้าวในเรื่องส่วนตัวของประชาชนในกรณีนี้ได้ ในกรณีอื่น ซึ่งน่าจะเป็นสิทธิส่วนบุคคลพื้นฐานเช่นกัน แต่เป็นสิทธิที่มีความสำคัญรองลงมา เช่น สิทธิในการบริโภคตามวิถีทางที่ตนต้องการ (เช่น อย่างฟุ่มเฟือย) ฯลฯ ในกรณีเหล่านี้รัฐก็น่าจะเข้าไปก้าวร้าวควบคุมพฤติกรรมในการบริโภคของประชาชนได้เช่นกัน

การบังคับเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อความหายนะสืบไกลเข้ามา

สาเหตุสำคัญของการเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาตินั้น มีผู้ถกเถียงกันมาก บ้างก็ว่าจำนวนประชากรเป็นเหตุสำคัญ เพราะยิ่งมีคนมากเท่าไร ก็ต้องบริโภคมาก ต้องการสิ่งที่มาบำรุงความชุ่มชื้น และทำลายสภาพแวดล้อมมากขึ้นเท่านั้น บ้างก็ว่าความเสื่อมโทรมที่เกิดขึ้นเป็นผลของการเปลี่ยนแปลงมาใช้สารสังเคราะห์ อันทำให้เกิด "ขยะ" ซึ่งสภาพแวดล้อมไม่อาจทำความสะอาดได้ เกิดจากการเพิ่มจำนวนของโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งนอกจากจะทำให้เกิด "ขยะ" ยังทำให้เกิดการลดน้อยถอยลงของทรัพยากรธรรมชาติ ฯลฯ อย่างไรก็ตามสิ่งซึ่งเราสามารถแน่ใจได้ก็คือ จำนวนประชากรเป็นสาเหตุหนึ่งซึ่งนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่เลว และถ้าเรายังจะปล่อยให้ระดับการเพิ่มจำนวนประชากรสูง เช่นนี้ต่อไป ในที่สุดแล้วความหายนะจะมาเยี่ยมเยือนโลก ดังนั้นเราจะต้องพยายามควบคุมจำนวนมนุษย์ให้พอเพียง และเหมาะสมกับความสามารถของสภาพแวดล้อมที่จะรองรับได้ ทางเลือกในการคุมจำนวนประชากรนั้นมี 2 ทาง คือ การปล่อยให้ความอดอยากและโรคร้าย (โดยเฉพาะในประเทศยากจน) เป็นผู้ตัดสินว่าใครจะอยู่ใครจะไป ใครที่แข็งแรงทนอยู่ได้ก็โชคดีไป

แต่ใครที่อ่อนแอก็ต้องตายไป ส่วนอีกทางหนึ่งก็คือ การควบคุมอย่างมีแผนการ โดยไม่ให้ผู้ที่มีชีวิตอยู่ หรือคนที่จะเกิดมาในอนาคตต้องประสบกับชะตากรรม ซึ่งภัยทางธรรมชาติ (ความอดอยาก ฯลฯ) จะนำมา

"ทางแก้วิธีเดียวของการเติบโตในพื้นที่อันจำกัด นั่นคือ การหยุดการเติบโต การหยุดการเติบโตอาจใช้วิธีการวางแผนและควบคุม หรือวิธีซึ่งไม่ได้ตั้งใจ และเกินกำลังการควบคุม"¹

ผู้เขียนแน่ใจว่า มนุษย์ผู้มีเหตุผลทั้งหลายคงต้องการที่จะตัดสิ้นชะตากรรมของตนเอง แทนที่จะปล่อยให้ภัยพิบัติทางธรรมชาติ หรือความตายของเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเป็นเครื่องตัดสิ้น อย่างไรก็ตามวิธีการควบคุมจำนวนประชากรให้เหมาะสมกับการมีชีวิตที่ผิวนั้น อาจกระทำได้หลายวิธี แต่สิ่งซึ่งเราจะต้องพิจารณา คือ วิธีการใดจะนำมาซึ่งสิ่งที่เราต้องการ และวิธีการนั้นถูกต้องตามจริยธรรมหรือไม่ รัฐซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงต่อความกินดีอยู่ดีของประชาชน จะต้องหาวิธีที่ได้ผลที่สุดในการควบคุมอัตราการเกิด และในขณะที่เดียวกันจะต้องเป็นวิธีที่เหมาะสมกับค่าความเป็นมนุษย์ของประชาชน วิธีการควบคุมจำนวนประชากรนั้นอาจเป็นไปได้ดังนี้ คือ

1. การรณรงค์ชักชวนโดยให้การศึกษา และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการคุมกำเนิดต่อสาธารณชน หรือให้บริการและความรู้เกี่ยวกับเรื่องการวางแผนครอบครัว
2. การใช้ "สิ่งล่อใจ" (incentives) ไม่ว่าจะเป็นการล่อใจในแง่บวกหรือลบ
3. ให้การประกันทางสังคม เช่น ให้การศึกษา ให้สวัสดิการทางสังคมต่าง ๆ ต่อประชาชน

4. การบังคับให้คุมกำเนิด

สำหรับวิธีที่ 1 และ 3 นั้น คงจะไม่มีผู้ใดคิดว่าเป็นความไม่ถูกต้องทางจริยธรรม เพราะทั้งสองวิธีเป็นการเปิดทางให้ประชาชนเลือกที่จะกระทำ ให้อิสระภาพแก่คู่สมรสที่จะเลือกขนาดของครอบครัวตนได้ แต่เพราะอิสรภาพในการเลือกนี้เอง ซึ่งอาจจะทำให้การ

¹Lawrence Meadow and Williams W. Behrens, Limit to Growth, (New York : University Books, 1972), p. 268.

คุมจำนวนประชากรโดยส่วนรวมให้มีขนาดที่เหมาะสมที่สุด (optimum) ในสังคมหนึ่ง ๆ เป็นไปไม่ได้ (ถึงแม้จะยังมีการถกเถียงกันอยู่ว่า ขนาดของประชากรที่เหมาะสมนั้น ขึ้นอยู่กับอะไร บ้างก็ว่า จำนวนประชากรที่เหมาะสมที่สุดในสังคมหนึ่ง ๆ ดูได้จากการที่สังคมนั้นสามารถเลี้ยงตัวเอง (self-sufficient) บ้างก็ว่าดูได้จากการที่สังคมนั้นสามารถพัฒนาศักยภาพของปัจเจกบุคคล พัฒนาวัฒนธรรม ฯลฯ แต่ถึงแม้จะเป็นการยากที่จะคำนวณจำนวนประชากรที่เหมาะสมในสังคมหนึ่ง ๆ เนื่องจากพิจารณาจำนวนนั้นมิใช่แต่จะพิจารณาแต่สภาพปัจจุบัน แต่จะต้องนำเอาอนาคตเข้ามาพิจารณาด้วย แต่ผู้เขียนจะขอสมมติว่าเราสามารถหามาตรการที่แน่นอนในการคำนวณจำนวนประชากรที่เหมาะสมในสังคมหนึ่ง ๆ ได้เพื่อการอภิปรายต่อไป

ถ้าสมาชิกในสังคมมีทัศนคติเกี่ยวกับสภาวะแวดล้อมเช่นเดียวกับนักคิด เช่น แบลค-สโตน ซึ่งคิดว่า / อะไรก็ตามซึ่งเรากระทำต่อสภาพแวดล้อมนั้น จะหวนกลับมาส่งผลให้เราอีก ในวันข้างหน้า และมนุษย์สามารถทำร้ายสภาพแวดล้อมอันจำกัด อย่างไม่มีทางหวนกลับไปสู่สภาพเดิม โลกที่จำกัดไม่อาจรองรับจำนวนประชากรที่ไม่จำกัดได้¹ / ถ้าเราทุกคนตระหนักได้เช่นนี้แล้ว การเปิดให้คนคุมกำเนิดเอง ก็คงจะบรรลุผลและได้จำนวนประชากรซึ่งเหมาะสมกับสังคมนั้น ๆ แต่ในความเป็นจริงแล้ว ทัศนคตินี้ยังไม่อยู่ในสำนึกของคนเท่าที่ควร และความพยายามที่จะลดขนาดของครอบครัวของประชาชน ยังคงต้องเผชิญอุปสรรคต่าง ๆ เช่น ความก้าวหน้าทางวิทยาการในแง่ที่เรายังไม่มีวิธีคุมกำเนิดที่ประสิทธิภาพเชื่อถือได้ หรือไม่มีอาการแทรกซ้อน ประชาชนเองก็ยังไม่มีความรู้ในเรื่องการคุมกำเนิด หรือมีความกลัวผิด ๆ เกี่ยวกับการคุมกำเนิด นอกจากนี้ความเชื่อทางศาสนาหรืออุดมการณ์ เช่น อุดมการณ์เรื่องชาตินิยม ซึ่งถือว่าจำนวนประชากร อากาศ และความมั่งคั่งนั้นมีความสัมพันธ์กัน นิสัยทางสังคม (social habit) ก็เป็นส่วนหนึ่งซึ่งทำให้การคุมกำเนิดไม่ได้ผลเท่าที่ควร นิสัยทางสังคมนี้อาจได้รับอิทธิพลมาจากความเชื่อทางศาสนาและอุดมการณ์ หรือจากค่านิยมทางสังคม เช่น ผู้หญิงโสดจะถูกมองในแง่ลบ การแต่งงานเป็นสิ่งที่เชิดหน้าชูตา ผลที่ตามมาก็คือ คนแต่งงานและมีครอบครัวตั้งแต่อายุน้อย ค่านิยม

¹Blackstone, "Ethics and Ecology" in Philosophy and the Environmental Crisis, ed. Blackstone, p. 58.

ในเรื่องบทบาทของสตรี ซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิดเป็นส่วนหนึ่งของอุปสรรค นอกจากนี้ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ ทำให้คนในหลายประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่ยากจนจำเป็น ต้องมีลูกมาก เพื่อเป็นเครื่องประกันชีวิตในวัยปลาย อุปสรรคที่ยกตัวอย่างมาแล้วทั้งหมดนี้ ล้วนแต่มีส่วนทำให้ช่องว่างระหว่างความต้องการของสังคม และความต้องการของปัจเจกบุคคลมีขนาดกว้างขึ้นทั้งนั้น เมื่อเป็นเช่นนี้การแก้ทัศนคติ การแก้ปัญหาเศรษฐกิจ ฯลฯ อาจไม่ทันเวลาเพราะ การที่จะลดปัญหาเหล่านี้เพื่อให้อุปสรรคในการควบคุมจำนวนประชากร หมดไป จะต้องใช้เวลานาน และปัญหาบางประการ เช่น ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจนั้น ถ้า จะแก้ให้ได้ผล อาจจะต้องมีการลดจำนวนประชากรลงเสียก่อนด้วยซ้ำ

ดังนั้นจึงมีนักสภาพแวดล้อมหลายท่าน เห็นว่าการใช้วิธีวางแผนครอบครัวและการชักชวนคงจะไม่พอเพียงที่จะลดปัญหาประชากรในปัจจุบันได้ ดังที่ คิงส์ลีย์ เดวิส (Kingsley Davis) ได้ชี้ว่า

"สิ่งซึ่งทำให้การวางแผนครอบครัวเป็นที่ยอมรับก็คือ สิ่งเดียวกันกับสิ่งซึ่งทำให้ การควบคุมจำนวนประชากรไม่มีประสิทธิภาพ การเน้นถึงสิทธิของบิดามารดาในการมีบุตร จำนวนที่ตนต้องการได้นั้น เป็นการเลี่ยงปัญหาพื้นฐานของนโยบายประชากร นั่นคือ ทำ อย่างไรจึงจะให้สังคมมีจำนวนเด็กเท่าที่ต้องการ การเล่นอแต่วิธีการในการคุมกำเนิดแก่ คู่สมรส เป็นการละเลยวิธีการซึ่งสังคมจะกระทำ (เพื่อคุมจำนวนประชากร) ได้"²

อีกประการหนึ่งสิ่งซึ่งเราจะต้องคำนึงถึง คือ ขีดจำกัดของเวลา ยิ่งเราเข้าใจ ลักษณะการณ์ซึ่งจำนวนประชากรจะเกินขอบเขตของการมีชีวิตที่คุ้มค่าเท่าไร เวลาที่เรา มีเหลือ เพื่อจะลดความรุนแรงของปัญหาที่ก็ยิ่งน้อยเท่านั้น ดังนั้นถ้าสิ่งซึ่งนักสภาพแวดล้อม เช่น เดวิสพูดเป็นความจริงแล้ว ความไม่มีประสิทธิภาพของการวางแผนครอบครัว และความ จำกัดของเวลา จะทำให้การใช้วิธี 1 และ 3 นั้น ไม่เพียงพอ และไม่ทันต่อเหตุการณ์ ถ้า การให้อิสระภาพในการเลือกจะไม่นำสังคมไปสู่เป้าหมายแล้ว เราก็เหลือทางเลือกอีก 2 ทาง

¹Kingsley Davis, "Population Policy : Will Current Programme Succeed" in Population, Environment and Social Organization : Current Issues in Human Ecology, ed. Martin Michlin, (Illinois : The Dryden Press, 1973), p. 372.

คือ การใช้สิ่งสูงใจ และการบังคับนั่นเอง ซึ่งปัญหาจริยธรรมจะเกิดขึ้น เพราะวิธีการทั้งดอง เมื่อพิจารณาเบื้องต้น จะเห็นว่าเป็นการลวงล้าอริปไตยหรือเสรีภาพและสิทธิส่วนบุคคลของประชาชน โดยทั่วไปหน้าที่หนึ่งของรัฐ คือ การทำเพื่อประชาชน ปกป้องสิทธิมนุษยชน ให้ความยุติธรรม และความเสมอภาคต่อลุ่มมาชิก ในแง่นี้รัฐจึงมีหน้าที่ที่จะต้องประกันเสรีภาพ ความยุติธรรม และความเป็นอยู่ที่ดีของลุ่มมาชิก การสร้างนโยบายหรือกฎหมาย ซึ่งจะเป็น การปล้นสิ่งเหล่านี้ไปจากประชาชน เป็นการกระทำซึ่งไม่ถูกต้อง สิ่งที่เราจะต้องพิจารณา คือ วิธีการใช้สิ่งสูงใจและการบังคับ (เช่น บังคับให้ทำหมัน) นั้น รัฐจะสามารถให้เหตุผล ทางจริยธรรมได้หรือไม่ว่า ไม่เป็นการลวงล้าสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชน จนทำให้ค่าและ เกียรติของความเป็นมนุษย์ผู้มีเจตจำนง เสรีไม่มีความหมาย

การเล่นอู่ให้ใช้สิ่งสูงใจ เพื่อตั้งคนให้หันมาคุมกำเนิดนั้น อาจแบ่งได้เป็นสอง ลักษณะ คือ ลักษณะบวกและลักษณะลบ ในการใช้สิ่งสูงใจลักษณะบวกนั้น อาจจะถูกออกมาใน รูปของการให้ อาจเป็นรูป เงิน สิ่งของ หรือบริการแก่ผู้ซึ่งร่วมมือกับรัฐในการคุมกำเนิด ส่วนสิ่งสูงใจในลักษณะลบ อาจออกมาในรูปของการเก็บภาษี การปฏิเสธที่จะให้สิทธิต่าง ๆ แก่กลุ่มรลซึ่งมีบุตรเกินจำนวนซึ่งรัฐ เห็นว่า เหมาะสม แต่การใช้สิ่งสูงใจเช่นนี้ ทำให้เกิด ปัญหาทางจริยธรรม เนื่องจากมีการบังคับ ถ้าพิจารณาการให้สิ่งสูงใจในลักษณะบวก ถึงแม้ จะดูเหมือนไม่ใช้การบังคับ เพราะเป็นการให้ทางเลือกแก่กลุ่มรล ซึ่งก่อนหน้านี้กลุ่มรลไม่มี เช่น การให้เงินช่วยเหลือการศึกษาบุตร ถ้ามีบุตรไม่เกิน 2 คน ซึ่งก่อนหน้านี้กลุ่มรลจะต้อง ช่วยตัวเอง (แต่ถ้าเกินก็มิได้รับความช่วยเหลือ) ซึ่งคล้ายกับเป็นการให้อิสระภาพแก่กลุ่มรล ในการเลือก แต่ในความเป็นจริงแล้วการให้สิ่งสูงใจเช่นนี้ อาจเป็นการบังคับได้โดยเฉพาะ ในกรณีของคนยากจน เพราะความต้องการทางวัตถุของคนเหล่านี้ทำให้การรับรางวัล กลายเป็นเรื่องซึ่งไม่มีทางเลือกไป นโยบายการบังคับในการให้สิ่งสูงใจแบบนี้ ถือเป็นการ กระตุ้นให้คน โดยเฉพาะคนจนทำสิ่งซึ่งรัฐต้องการ ไม่ว่าจะคนผู้นั้นต้องการจะทำเช่นนั้นหรือไม่ แน่นอนเราไม่อาจกล่าวได้ว่า การให้มันเป็นการบังคับเสมอไป การให้แก่คนซึ่งต้องการจะ ทำเช่นนั้นอยู่แล้วไม่ถือว่าเป็นการบังคับ หรือการให้สิ่งบางสิ่ง เช่น วิทยุทรานซิสเตอร์ซึ่ง เป็นสิ่งซึ่งคนคนนั้นต้องการมานานแล้ว แต่ไม่มีกำลังหามาได้ด้วยความสามารถของตนเอง และผู้รับก็เชื่อว่าเป็นสิ่งซึ่งเขาควรจะมี ถ้าล่าเหตุซึ่งทำให้ผู้รับตัดสินใจตามเงื่อนไขของผู้ ให้ คือ ความปรารถนาในวิทยุ และตัวผู้รับเองก็มิได้ต้องการที่จะหักห้ามใจหรือเสียใจที่

การได้รับสิ่งที่จะต้องแลกกับการกระทำบางอย่าง ในกรณีนี้การให้ก็ไม่ถือเป็นการบังคับ เช่นกัน ผู้เขียนเชื่อว่า การให้จะเป็นการบังคับก็ต่อเมื่อมีเงื่อนไขจำเป็น (necessary condition) อยู่ว่า คนผู้นั้นเชื่อว่าเขาไม่มีทางเลือกอื่น นอกจากการทำตามเงื่อนไขเพื่อได้มาซึ่งสิ่งตอบแทน และแน่นอนในความเป็นจริงแล้ว คนจนมีทางเลือกน้อยกว่าคนรวยในการยอมรับหรือปฏิเสธข้อเสนอล้างใจลักษณะบวกเช่นนี้ ถ้าจะพิจารณาแล้ว ในแง่หนึ่งเป็นความไม่ยุติธรรมในสังคม เพราะการให้ชนิดนี้เป็นการเอาเปรียบ หรือนำความยากจนมาใช้เป็นข้อต่อรอง ตามความยุติธรรมแล้ว ภาระและผลประโยชน์จะต้องถูกกระจายไปในสังคมทุกชั้นชั้นเท่า ๆ กัน มิใช่ให้ภาระหนักมากอยู่ที่คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

การใช้ล้างใจในลักษณะลบก็เช่นกัน การใช้ล้างใจในลักษณะนี้นอกจากภาระส่วนใหญ่จะตกอยู่กับคนจนแล้ว ยังดูเหมือนกับว่ารัฐกำลังลงโทษเด็กตาดี ๆ ซึ่งเกิดมาแล้ว โดยเฉพาะเด็กซึ่งเกิดในครอบครัวที่ยากจน

แดเนียล คาล์ลาแฮน (Daniel Callahan) ชี้ให้เห็นว่า การใช้ล้างใจนั้นอาจมีเหตุผลดีพอใช้ได้ แต่การให้ล้างใจในลักษณะบวกถ้า

1. การให้แบบนี้จะทำให้เกิดความชั่วร้ายน้อยกว่าที่จะไม่ให้ เช่น ถ้าไม่ทำเช่นนี้แล้ว จะทำให้จำนวนประชากรเพิ่มมาก จนกระทั่งเป็นอันตรายต่อความอยู่รอดของมนุษยชาติ
2. การให้นั้น จะต้องให้ผลประโยชน์แก่ผู้รับ เหนือไปจากการช่วยเหลือทางการเงินเท่านั้น เช่น การให้ประกันทางสังคม (social security)
3. การให้จะต้องช่วยทำให้ความกดดันในการบังคับลักษณะแฝง (ดังที่กล่าวมาแล้ว) นั้นลดลงในสังคม¹

¹Daniel Callahan, "Ethic and Population Limitation : What Ethical Norms should be Brought to Bear in Cotrolling Population Growth?" in Environment and Society, eds. Richard T. Roeloffs and John N. Crowley & Daniel L. Hardesty, (New Jersy : Prentice Hall, 1974), pp. 335-57.

ส่วนการใช้สิ่งสูงใจในลักษณะลบนั้น จะใช้ได้ก็ต่อเมื่อรัฐสามารถแสดงให้เห็นได้ว่า จะทำให้เกิดความลุ่มมากกว่าความทุกข์ ซึ่งคาล์ลาแอนเอง ก็ยังสงสัยอยู่ว่าจะมีกรณี ซึ่งจะทำให้การใช้สิ่งสูงใจลักษณะลบนั้น ทำให้เกิดความลุ่มมากกว่าความทุกข์หรือไม่ อย่างไรก็ตามผู้เขียนคิดว่า ปัญหาทางจริยธรรมที่สำคัญเกี่ยวกับวิธีการควบคุมจำนวนประชากรนั้น ไม่ว่าจะเป็นการใช้สิ่งสูงใจ หรือการใช้วิธีบังคับ อยู่ที่การที่รัฐเข้าไปก้าวก่ายในชีวิตส่วนตัว ในเสรีภาพ การตัดสินใจของประชาชน นั่นคือ การที่รัฐเข้าไปบงการจำนวนบุตร หรือขนาดครอบครัวของคู่สมรส ถ้าสมมติว่าการใช้สิ่งสูงใจหรือบังคับนั้น รัฐสามารถทำได้โดยไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม นั่นคือ ทุกคนในสังคมจะต้องรับภาระนี้พอ ๆ กัน ใครมีกำลังมากก็รับมาก ใครมีกำลังน้อยก็รับน้อย ปัญหาเรื่องความยุติธรรมในการแบ่งปันส่วน (distributive justice) ก็คงไม่เกิดขึ้น ถึงกระนั้นปัญหาเบื้องต้นก็ยังคงอยู่ คือ รัฐมีสิทธิที่จะเข้าไปก้าวก่ายในชีวิตของปัจเจกบุคคลในเรื่องนี้หรือ ส่วนเรื่องความยุติธรรมนั้น เป็นเรื่องของวิธีการที่รัฐจะกระจายความรับผิดชอบ หรือเข้าไปก้าวก่ายชีวิตของประชาชน อย่างไรก็ตามสิ่งจะทำให้ทุกหน่วยได้รับภาระนี้พอกับกำลังของตน ผู้เขียนใคร่จะใช้วิธีการบังคับเป็นตัวอย่างในการพิจารณาความถูกต้องทางจริยธรรมแห่งการใช้อำนาจของรัฐ ล่วงล้ำเสรีภาพของปัจเจกชน ไม่ว่าจะการบังคับนั้นจะออกมาในรูปของการบังคับโดยเปิดเผย เช่น การตรากฎหมายบังคับให้คู่สมรสทำหมันหลังจากที่มีบุตรจำนวนหนึ่งแล้ว หรือการบังคับแฝง เช่น การใช้สิ่งสูงใจ ถึงแม้การใช้สิ่งสูงใจที่รัฐจะมีวิธีการกระจายไปยังทุกกลุ่มในสังคมอย่างสม่ำเสมอก็ตาม ในเรื่องการบังคับนี้ ผู้เขียนจะขอจำกัดอยู่แต่การบังคับให้ทำหมัน ส่วนการบังคับให้ทำแท้ง (abortion) หรือการบังคับให้ทำลายเด็กแรกเกิดทันที (infanticide) เป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณากันอย่างละเอียดเฉพาะปัญหานั้น ๆ สิ่งที่สำคัญที่ต้องการอภิปราย คือ การบังคับโดยทั่ว ๆ ไป

เมื่อกล่าวถึงการบังคับ สิ่งที่เกี่ยวข้องโดยตรง คือ เสรีภาพ หรืออิสระภาพของผู้ถูกบังคับ ในสังคมประชาธิปไตยนั้น เสรีภาพเปรียบเสมือนหัวใจของระบบ ถ้าจะพิจารณาแล้ว อาจกล่าวได้ว่าอิสระภาพ เสรีภาพ เป็นจุดหมายของประชาธิปไตย ความหมายของเสรีภาพนั้นมีมากมาย ไม่ว่าจะจะเป็นเสรีภาพในการเลือกอย่างมีเหตุผล เสรีภาพจากการไม่ถูกบังคับ ฯลฯ แต่สิ่งหนึ่งซึ่งคนส่วนมากเข้าใจ คือ

"หลักแห่งอิสรภาพนั้นไม่อาจบังคับ ให้บุคคลมีอิสระที่จะไม่เป็นอิสระ"¹

ไม่ว่าเวลาเรากล่าวถึงอิสรภาพของปัจเจกชนนั้น เราหมายถึงลักษณะใดก็ตาม ดังได้กล่าวมาแล้วว่า การที่มนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคมนั้น อิสรภาพของปัจเจกชนจะต้องมีขอบเขตจำกัด อย่างน้อยที่สุดก็จำกัดในลักษณะที่การใช้อิสรภาพของคนหนึ่ง จะไม่ส่งผลร้ายไปสู่ผู้อื่น ดังนั้นไม่ว่าอิสรภาพซึ่งคนคนหนึ่งมี จะทำให้เขาเลือกกระทำสิ่งซึ่งมีเหตุผลหรือไม่ก็ตาม สิ่งสำคัญคือการกระทำนั้นจะต้องไม่ทำร้ายผู้อื่น และดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ว่า "ผู้อื่น" นั้น จะต้องหมายรวมไปถึงอนุชนในอนาคตด้วย การจำกัดอิสรภาพในกรณีนี้เป็นสิ่งซึ่งมีเหตุผล สังคมจะไม่มีทางอยู่รอดเลยถ้าทุกคนสามารถใช้เสรีภาพของตนทำทุกอย่างที่ตนต้องการได้ แต่

"เสรีภาพจะถูกจำกัด (อย่างไม่ยุติธรรม) ก็ต่อเมื่อการควบคุมนั้นเป็นไปในลักษณะเผด็จการ ไม่ถูกต้องตามกฎหมายของคลองธรรม ไม่จำเป็น ไม่มีเหตุผล หรือไม่เป็นธรรม"²

อิสรภาพของปัจเจกบุคคลในการกำหนดขนาดครอบครัวของตัวเองก็เช่นกัน อิสรภาพนี้จะต้องมีขอบเขตอยู่ที่ว่า การมีบุตรจำนวนเท่านี้จะไม่ทำให้ผู้อื่น หรือสังคมโดยรวมได้รับความเดือดร้อน ถ้าพิจารณาแล้วจะเห็นว่า การมีบุตรจำนวนมาก ซึ่งเป็นสาเหตุของการเพิ่มจำนวนประชากรโดยรวมนั้น มีผลต่อสังคมโดยรวมอย่างแน่นอน อิสรภาพนี้ก็จะต้องถูกจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าการเพิ่มจำนวนประชากรจะเป็นอันตรายต่อความอยู่รอดของสังคมโดยรวม จริยธรรมนั้นเป็นเรื่องของการเรียงลำดับความสำคัญของทางเลือก

¹ John S. Mill, "On Liberty" in Utilitarianism, Liberty and Representative Government, (New York : E. P. Dutton & Co., 1951), p. 213.

² Herbert J. Muller, "Freedom, the Ability to Choose and Carry Out Purpose" in Freedom, its History, Nature and Varieties. ed. Richard E. Dervey and John A. Gould, (London : The Macmillian Co., 1970), p. 77.

ต่าง ๆ ปัญหาซึ่งกำลังพิจารณาอยู่นั้น เป็นปัญหาของการจัดลำดับความสำคัญของอิสรภาพ ความยุติธรรม และความมั่นคงในการอยู่รอด (Freedom, Justice and Security-survival) เนื่องจาก

"อิสรภาพมีค่าเพราะเป็นเงื่อนไขของการปกครองตัวเอง และการบรรลุถึงความรู้ ความยุติธรรม โดยเฉพาะความยุติธรรมในการแบ่งปันปันส่วนนั้น มีค่า เนื่องจากมันเกี่ยวข้องกับความสำเร็จของการปฏิบัติ โอกาส และการได้รับทรัพยากร และโอกาสจำเป็นในการพัฒนาการของมนุษย์ ความมั่นคงในการอยู่รอดนั้นมีค่าเพราะ มันสร้างรากฐานให้กิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์"¹

คาล์ลาแฮนเชื่อว่า เป็นการยากที่เราจะจัดเรียงลำดับความสำคัญของคุณค่าสามประการนี้ อย่างไรก็ตาม เขาเห็นว่า อิสรภาพนั้นได้รับการยกย่องให้มีค่าความสำคัญเป็นอันดับหนึ่งในวงการระหว่างประเทศ

นักคิดบางคนมีความคิดเช่นนี้ เช่น คอมมอนเนอร์ ซึ่งกล่าวไว้ตอนหนึ่งเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาระบาดพิช โดยการลดจำนวนประชากร ว่าจะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อประชาชนยอมรับความรับผิดชอบได้ด้วยใจสมัคร และการบังคับ เป็นสิ่งผิด คอมมอนเนอร์ได้กล่าวไว้ว่า

"ผลที่ตามมาคือ การบังคับเป็นสิ่งจำเป็น ถ้าประชากรส่วนใหญ่ปฏิเสธที่จะคุมกำเนิดอย่างสมัครใจ หมายความว่า คนส่วนใหญ่จะต้องถูกบังคับ นี่คือการกีดขวางการเมืองอย่างแท้จริง"²

จอห์น พาส์มอร์ (John Passmore) นักปรัชญาในเรื่องสภาพแวดล้อมคนหนึ่ง เชื่อว่าไม่มีหลักทางศีลธรรมใดที่ห้ามไม่ให้รัฐใช้วิธีการชักจูงให้ประชาชนลดขนาดครอบครัว พาส์มอร์กล่าว

¹ Callahan, "Ethics and Population Limitations: What Ethical Norms Should be Brought to Bear in Controlling Population Growth ?" in Environment and Society, p. 349.

² Commoner, The Closing Circle : Nature, Man and Technology, p. 213.

ไปไกลถึงขนาดยอมรับว่า การลงโทษคนที่ผิดมาก อาจไม่ขัดกับหลักทางศีลธรรมก็ได้ ถ้า "การลงโทษ" ที่ว่านี้เป็นลักษณะของการเก็บภาษีที่เข้าข้าง หรือให้ประโยชน์แก่คนโสด เช่น การเก็บภาษีของเล่นเด็ก ฯลฯ แต่เขาเน้นว่าการลงโทษนี้ จะต้องไม่ตกหนักที่เด็กซึ่งเกิดมาแล้ว ส่วนในเรื่องการบังคับนั้นพาสมอร์คิดว่า

" . . . การใช้วิธีการควบคุมในลักษณะการบังคับให้ทำหมันนั้นจะ . . . เป็นอันตรายต่อขนบธรรมเนียมของชาวตะวันตก (นั่นคือ) ความเคารพในบุคคล"¹ เขากล่าวต่อไปว่า

"สิ่งซึ่งชนร่วมสมัยของเราสามารถทำได้นั้นมีข้อจำกัด และสิ่งซึ่งเราควรจะทำก็มีข้อจำกัดเช่นกัน ความห่วงใยของเราไม่ใช่อยู่ที่จำนวนของอนุชนเท่านั้น แต่อยู่ที่ความรู้สึก อารยธรรม และความลุ่มของพวกเขาก็ การยอมสละอิสระภาพของเรา ยอมทั้งความเคารพในบุคคล เพื่อให้ได้มาซึ่งการควบคุมจำนวนประชากร นั้นเป็นการเสียสละ ซึ่งเราจะใช้ความห่วงใยในอนุชนรุ่นหลังมา เป็นเหตุผลไม่ได้"²

สำหรับผู้เขียนเองนั้น ดังได้กล่าวมาในบทก่อน ๆ ว่า ความยุติธรรม และอิสระภาพของเราจะมีไม่ได้เลย ถ้าความอยู่รอดของชีวิตเราอยู่ในอันตราย ถึงแม้ว่าในอุดมคติแล้ว สิ่งซึ่งเราควรแสวงหา คือ เสรีภาพ และอิสระภาพของปัจเจกชน แต่เงื่อนไขที่จำเป็น (necessary condition) ของการได้มาซึ่งสิ่งนี้ก็คือ ชีวิตและความมั่นคงในชีวิต สิ่งนี้เองซึ่งเป็นสิ่งจำเป็น เป็นคุณค่าพื้นฐานที่สุดของการได้มาซึ่งคุณค่า และกิจกรรมอื่น ๆ ที่สูงขึ้นไปของมนุษย์ เมื่อสิ่งที่เป็นเงื่อนไขจำเป็นนั้นอยู่ในอันตราย เราจะต้องพยายามกู้สถานะความมั่นคงของมัน ให้กลับฟื้นคืนชีพขึ้นมา ก่อน แม้ว่าในขบวนการที่จะบรรลุความปลอดภัยในชีวิตนั้น เราจะต้องยอมสละ เสรีภาพบางประการก็ตาม แต่การยอมสละนี้ก็มิได้หมายความว่า จะให้เราได้มาซึ่ง เสรีภาพอันมั่นคงมากกว่าเดิม โดแนลด์ ซีลี (Donald C. Lee) โต้แย้งว่า เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม ซึ่งจะต้องพึ่งพาความยุติธรรมแห่งการแบ่งปัน เพื่อเป็นวิถีที่จะ

¹ Passmore, Man's Responsibility For Nature, p. 169.

² Ibid., p. 170.

ได้มาซึ่งความเลื่อมภาค และโอกาสต่าง ๆ ที่จำเป็นในการพัฒนาศักยภาพของตน ความยุติธรรมซึ่งควรถูกกำหนดให้เป็นคุณค่าพื้นฐานกว่าอิสระภาพ¹ และแน่นอนทั้ง ความยุติธรรมและอิสระภาพนี้เอง ซึ่งจะทำให้การพัฒนาของมนุษย์เป็นไปได้ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาศักยภาพของปัจเจกบุคคล หรือวัฒนธรรม ฯลฯ ดังนั้นถ้าจะนำความคิดของสี่เข้ามาประกอบ จะเห็นว่า การพัฒนาของมนุษย์นั้น จะเป็นไปได้อีกขึ้นอยู่กับเสรีภาพและอิสระภาพ อิสระภาพนี้ขึ้นอยู่กับความยุติธรรม และความยุติธรรมนั้นขึ้นอยู่กับความมั่นคงในการอยู่รอด ไม่ว่าจะการตัดสินค่าคุณค่าพื้นฐานของความยุติธรรม และเสรีภาพจะเป็นอย่างไร ความอยู่รอดจะต้องมาก่อนที่สิ่งทั้งสองนี้จะได้ ถ้าพิจารณาแล้ว จะเห็นว่าความมั่นคงในการอยู่รอดเป็นทางเดียวที่เราจะบรรลุถึงคุณค่าที่เหลือได้ นั่นหมายความว่า เราจะต้องบรรลุหรือได้มาซึ่งสิ่งนี้ก่อน (เช่น ความอยู่รอดของชีวิต ฯลฯ) ก่อนที่เราจะได้มาซึ่งความยุติธรรม ซึ่งจะทำให้เราได้มาอิสระภาพ จะไม่มีทางเป็นไปได้เลยที่เราจะได้มาซึ่งอิสระภาพ ถ้าสังคมยังมีความยุติธรรมหรือล่มสลายในสังคมต้องอดอยาก

ถ้าสิ่งซึ่งผู้เขียนกล่าวมามีเหตุผลดีพอ สิทธิในเสรีภาพของคนที่ ต้องควบคุมไปกับหน้าที่ทางสังคม ที่ละเอื้ออำนวย ทำให้ความอยู่รอดของคนในสังคมนั้น เป็นไปได้ ซึ่งก็หมายความว่า ปัจเจกชนมีหน้าที่ที่จะต้องควบคุมขนาดของครอบครัวตน ปัจเจกชนไม่มีสิทธิที่จะมีบุตรเกินจำนวนที่รัฐกำหนด อันจะทำให้ความอยู่รอดหรือคุณค่าพื้นฐานสุดเป็นไปไม่ได้ ในแง่นี้เป็นหน้าที่ทางจริยธรรมของรัฐ ที่จะต้องควบคุมดูแลให้ความมั่นคงในการอยู่รอดของคนในสังคมเป็นไปได้อีก เพื่อการพัฒนาของสังคมจะเป็นไปได้ในที่สุด นั่นคือปัจเจกชนจะต้องยอมสละอิสระภาพบางประการ (ในที่นี้ คือ การมีบุตรจำนวนเท่าที่ตนต้องการ) เพื่อความอยู่รอด และความยุติธรรม และเพื่อในที่สุดอิสระภาพของปัจเจกชนจะยังคงมีอยู่ได้

"ในโลกอื่นซึ่งทุกคนมีอิสระภาพเต็มที่ในการกระทำ สิ่งที่เขาเลือก ความชั่วร้ายซึ่งจะเป็นผลจากการกระทำของเขา จะมีน้ำหนักมหาศาลเหนือกว่าความดี ซึ่งจะได้จากการให้อิสระภาพทางกฎหมายและศีลธรรม มันเป็นความขัดแย้งของเสรีภาพ นั่นคือ การที่จะ

¹ Donald C. Lee, "Some Ethical Criteria with Regard To Procreation", Environmental Ethics 1, (Spring, 1979) : 66.

สิ่งเสรีให้มีเสรีภาพมากที่สุดนั้น เราจะต้องยอมที่จะจำกัดเสรีภาพด้วย"¹

แน่นอนการจำกัดจำนวนบุตร จะต้องทำในลักษณะที่ให้ความยุติธรรมในการแบ่งปันภาระ คือ ทุกคนจะต้องแบกภาระเท่า ๆ กัน คนโสด ผู้มีบุตรน้อยหรือคนยากจนก็จะไม่ถูกผู้ที่ต้องการมีบุตรมากเอาเปรียบ นอกจากการบังคับหรือจำกัดเสรีภาพจะเป็นสิ่งจำเป็น ในกรณีซึ่งเวลาจำกัดแล้ว ประโยชน์ด้านอื่น ๆ ที่จะได้จากการจำกัดเสรีภาพนี้ก็มีเช่นกัน ถึงแม้ทรัพยากรมนุษย์จะเป็นทรัพยากรที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะสามารถที่จะทำให้ประเทศพัฒนาไปได้ แต่การพัฒนาจะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อจำนวนทรัพยากรมนุษย์มีพอเหมาะกับทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอื่น คุณภาพเป็นสิ่งสำคัญ การพัฒนาต่าง ๆ หรือประโยชน์ต่าง ๆ ที่มนุษย์จะทำให้แก่ตัวเองและสังคมนั้น มีคุณภาพของตัวมนุษย์เอง เป็นตัวแปรสำคัญ เมื่อประชากรมีมากจนความอยู่รอดของมนุษย์เป็นอันตราย : คุณภาพของมนุษย์ไม่ว่าจะในทางสรีระหรือทางจิตใจก็เป็นอันตราย เมื่อเป็นเช่นนี้ในแง่หนึ่งการจำกัดจำนวนประชากร เป็นการช่วยประกันคุณภาพของประชากรเพื่อประโยชน์ภายหน้าอีกด้วย

ย้อนกลับมาพิจารณาความคิดของนักคิด เช่น พาล์มอร์ เขากล่าวถึง "ความเคารพในบุคคล" "อารยธรรม" "ความลွှ่ย" และ "อิสราภาพ" แต่ผู้เขียนเห็นว่า สิ่งเหล่านี้จะไม่มีควมหมายเลยถ้าประชากรในสังคมหรือโลกมีมากจนทำให้ "อิสราภาพ" "ความเคารพในบุคคล" เป็นเพียงนิยายที่หาสาระไม่ได้ ถ้าเราจินตนาการถึงภาพอีกร้อยปีข้างหน้า ซึ่งประชากรล้นโลกฆ่าฟันกันเพื่อแย่งชิงทรัพยากร ทำทุกสิ่งเพื่อความอยู่รอดเท่านั้น ดังที่ จอร์จ ออร์เวลล์ (George Orwell) นักประพันธ์ชาวอังกฤษได้เขียนไว้ ในเวลานั้นอิสราภาพก็จะ เป็นเรื่องตลกหาความหมายมิได้ สังครามจะเป็นวิธีซึ่งนำไปสู่ความสงบ ความเบาปัญญาจะกลายเป็นพลัง อิสราภาพคือการได้เป็นทาส ซึ่งจะต้องทำตามการบงการของรัฐตลอดเวลา²

¹Richard G. Burton, "A Philosopher Looks at a Population Bomb" in Philosophy and the Environmental Crisis, ed. Blackstone, p. 107.

²George Orwell, Nineteen-Eighty-Four, (London : Penguin Book, 1970), pp. 50-53.

อีกประการหนึ่งการที่พาส้มอร์คิดว่า ไม่ผิดอะไรที่จะลงโทษคนที่ถูกลูกมาก โดยการเก็บภาษี แต่ผิดถ้ารัฐจะบังคับให้เขาคุมกำเนิดโดยการทำหมันนั้น ถ้าพิจารณาให้ลึกซึ้งแล้ว อาจตีความได้ว่า พาส้มอร์เชื่อว่าการลงโทษต่อการกระทำผิดนั้น เป็นการกระทำซึ่งมีเหตุผลในแง่ความยุติธรรม (ลงโทษเพราะผู้นั้นสมควรจะได้รับการลงโทษ) แต่การบังคับให้ทำหมันนั้น ไม่มีเหตุผลเพราะ เป็นการลงโทษคนซึ่งยังมิได้ทำผิดเลย แต่มีแนวโน้มที่จะทำ (เช่น คนที่มีบุตรจำนวนมากอยู่แล้ว และมีแนวโน้มที่จะมีอีก) การบังคับเป็นการแสดงให้เห็นถึงความไม่เคารพในบุคคล ถ้าพาส้มอร์คิดเช่นนี้ ผู้เขียนคิดว่าไม่มีเหตุผลดีพอเพราะ นอกจากการบังคับให้ทำหมันจะไม่เลวร้ายถึงขนาดเป็นเรื่องของความเป็นความตายแล้ว การบังคับให้ทำหมันนั้น อาจไม่ใช่การลงโทษด้วยซ้ำ แต่เป็นการให้คนทำหน้าที่พลเมืองที่ดีเหมือนกับการบัญญัติให้คนเสียภาษีเพื่อส่วนรวม อย่างไรก็ตามเราต้องยอมรับว่า มีบางกรณีที่เราจำเป็นต้องใช้วิธีนี้กับคนบางประเภท เช่น คนที่มีจิตผิดปกติ หรือมีแนวโน้มที่จะเป็นอาชญากร ถึงแม้จะยังมีการถกเถียงในเรื่องการให้เหตุผลแก่การลงโทษ หรือจำกัดอิสรภาพคนบางคนเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดอาชญากรรมขึ้น แต่เราต้องเห็นด้วยกับการป้องกันไม่ให้คนที่มีความโน้มเอียงที่จะทำร้ายผู้อื่นออกมาเดินตามถนน อย่างไรก็ตามการลงโทษหรือการกักขังคน เพื่อไม่ให้เขามาทำร้ายผู้อื่นนั้น ต่างกับการป้องกันไม่ให้คนมีบุตรมาก เพราะในกรณีแรกผู้ที่ถูกกักขังมักจะเห็นพวกที่ตำรวจหรือผู้รักษากฎหมายคิดว่า จะเป็นอันตรายต่อสังคม ซึ่งที่จริงแล้วเขาอาจจะไม่ทำร้ายใครเลยก็ได้ แต่ในกรณีของคนซึ่งถูกบังคับให้ทำหมันนั้น จะถูกบังคับก็ต่อเมื่อตนมีบุตรจำนวนหนึ่งแล้ว

อย่างไรก็ตามคำถามที่พาส้มอร์จะต้องตอบ คือ ถ้าผลของการไม่บังคับให้คนคุมกำเนิด คือ ความมอดอยาก โรคภัยไข้เจ็บ สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม สภาพการณ์นี้จะไม่ยิ่งเลวร้ายและไม่ยุติธรรมสำหรับชนรุ่นหลัง หรือโดยทั่วไปแล้ว กฎหมายจะไม่ลงโทษผู้ที่ยังมิได้กระทำผิด แต่ผู้เขียนคิดว่า ในทางจริยธรรมแล้ว ไม่จำเป็นต้องเป็นเช่นนั้น (ที่จริงแล้วคำว่า "ลงโทษ" ไม่เหมาะที่จะใช้ในกรณีนั้น ควรใช้คำว่า "จำกัดอิสรภาพ" จะเหมาะสมกว่า) ผู้เขียนคิดว่า เป็นความผิดทางจริยธรรม ที่เราจะปล่อยให้ นาย ก. ทำอะไรบางอย่างซึ่งจะส่งผลร้าย หรือเป็นอันตรายต่อผลประโยชน์ ในอนาคตของ นาย ข. เรามีหน้าที่ทางศีลธรรม ที่จะหยุดยั้งไม่ให้ นาย ก. ทำเช่นนั้น ถ้า นาย ก. ไม่สมัครใจจะหยุดการกระทำของตน เราก็ต้องใช้วิธีบังคับ ที่กล่าวถึง

มาแล้วทั้งหมดนี้ อาจไม่จำเป็นเลยก็ได้ถ้าเราล้มครืนใจที่จะช่วยกันลดจำนวนประชากร สิ่ง
 ซึ่งผู้เขียนพยายามจะแสดงให้เห็น คือ การบังคับนั้นบางครั้งก็มีเหตุผลมิใช่ผิดเสมอไปดังที่
 นักคิดบางคนเข้าใจ และถ้าเวลาที่เรามีเหลืออยู่มีจำกัด มีระยะสั้นเกินกว่าที่จะให้การศึกษา
 และชักจูงได้ผล การบังคับอาจจะต้องเป็นวิธีการที่เราจำเป็นต้องมาใช้ ในแง่หนึ่งความคิด
 นี้ก็เป็นความคิดทางประโยชน์นิยม ซึ่งเราจะต้องจัดประโยชน์ที่จะได้เป็นสำคัญ แต่
 ประโยชน์เท่านั้นก็คงไม่พอ เพราะหลักของประโยชน์นิยมนั้น ให้เราได้แต่การกระทำที่จะ
 ส่งประโยชน์ให้ได้มากที่สุด สิ่งหนึ่งซึ่งเราจะต้องคำนึงประกอบกันไปด้วย คือ วิธีการที่จะ
 กระจายประโยชน์หรือภาระนั้นไปสู่สมาชิกให้เท่าเทียมกัน ตรงนี้ซึ่งหลักความยุติธรรมในการ
 แบ่งปันจะต้องเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น

หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหาร

สรุปแล้วผู้เขียนเชื่อว่า รัฐจะต้องพยายามหาทางอื่น ซึ่งไม่ใช่ใช้วิธีบังคับเข้ามาใช้ในการ
 การควบคุมประชากรเสียก่อน แต่ถ้าวิธีการเหล่านี้ไม่ได้ผลและเวลาจำกัด รัฐก็มีหน้าที่ที่จะ
 ต้องใช้วิธีบังคับ เพื่อให้ได้มาซึ่งความเป็นอยู่ที่ดีของสมาชิกในรัฐ และในทำนองเดียวกัน
 การควบคุมพฤติกรรมอื่น เช่น การบริโภคที่เหลือเฟือ การใช้พลังงานและทรัพยากรอย่างไม่มี
 ฝักถึงอนาคต การทิ้งขยะ เช่น ควันพิษ สารเคมีลงในสภาพแวดล้อม ฯลฯ รัฐมีหน้าที่ทาง
 จริยธรรมที่จะต้องสร้างกฎหมาย บังคับให้สมาชิกควบคุมพฤติกรรมของตน เพื่อความอยู่รอด
 ของสมาชิกและสังคมโดยรวม แต่วิธีบังคับที่จะต้องกระทำเมื่อวิธีการอื่นไม่ได้ผล เพราะ
 อีสร์ภาพนั้นถือเป็นสิ่งสำคัญ ยิ่งในสังคมประชาธิปไตย เช่น สังคมไทย ถ้าพิจารณาความ
 รับผิดชอบและหน้าที่ทางจริยธรรมของรัฐ รัฐจะต้องไม่เป็นผู้ทำลายสภาพแวดล้อมเสียเอง

ในบางกรณีการจำกัดอีสร์ภาพของคน อาจจะนำมาซึ่งความเสื่อมโทรมและความ
 พินาศของสภาพแวดล้อม อีสร์ภาพนั้นเราอาจกล่าวได้เป็น 2 ลักษณะ ซึ่งต่างจากที่ได้กล่าว
 แล้วข้างต้น เราอาจแบ่งอีสร์ภาพได้เป็น ลักษณะบวกและลักษณะลบ อีสร์ภาพในทางลบนั้นมัก
 จะเข้าใจในแง่ที่ว่า เรามีอีสร์ภาพ ถ้าเราไม่ถูกขัดขวางรบกวน หรือบังคับโดยผู้อื่น ส่วน
 ในลักษณะบวกนั้น หมายถึงความสามารถที่จะเลือกกระทำสิ่งที่ตนต้องการได้ ดังนั้นถึงแม้เรา
 ไม่ถูกบังคับโดยผู้อื่นโดยตรง แต่ก็อาจมีเงื่อนไขอื่นที่ทำให้เราไม่สามารถทำในสิ่งที่เราต้องการ
 ได้ เช่น ถ้าเราไม่มีการศึกษา ก็จะทำให้เรายากจน เมื่อเรายากจนเราก็จะไม่สามารถ

ทำอีกหลายสิ่งซึ่งเราต้องการได้ อิสรภาพจะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อไม่มีใครบังคับ หรือห้ามทำ สิ่งซึ่งต้องการทำ หรือไม่มีสถานการณ์อื่นที่จะยับยั้งให้บรรลุสิ่งที่ต้องการ และในขณะที่เดียวกัน ผู้นั้นก็จะต้องมีกำลัง (ทางการเงิน ทางสติปัญญา ฯลฯ) ที่จะบรรลุสิ่งซึ่งตนต้องการได้¹

ดังนั้นถ้าการไม่ถูกบังคับ เป็นลักษณะหนึ่ง ซึ่งจำเป็นในการกล่าวถึงอิสรภาพ การบังคับจะต้องรวมถึงการบังคับในรูปที่ไม่ชัดเจนด้วย ซึ่งอาจออกมาในรูปของการโฆษณาชวนเชื่อ หรือการหลอหลอมความคิดให้ไปในทางใดทางหนึ่ง และยังอาจรวมถึงการที่คนบางกลุ่มมีอำนาจควบคุมเงื่อนไขของการบรรลุเป้าหมายของผู้อื่น การบังคับทางอ้อมนี้อาจออกมาในรูปของสื่อมวลชน การปกปิดข้อมูลตามความเป็นจริง ซึ่งล้วนแต่มีอิทธิพลในการตัดสินใจของคน ดังนั้นแม้จะดูเหมือนว่าลัทธิในสังคมมีทางเลือกมากมาย แต่ในความเป็นจริงแล้ว เราไม่อาจกล่าวได้ว่า พวกเขาอิสรภาพถ้าเผชิญทางเลือกที่เขาต้องการไม่อาจบรรลุผลได้ เนื่องจากเขาขาดกำลังที่จะได้มาซึ่งสิ่งนั้น ยกตัวอย่าง เช่น ถ้าลัทธิในสังคมต้องการที่จะให้มีการแก้ไขทิศทางการผลิตในสังคม ที่เป็นอยู่ซึ่งจะนำมาซึ่งความหายนะทางสภาพแวดล้อม แต่เนื่องจากพวกเขาขาดกำลังที่จะบรรลุความต้องการนี้ เราอาจกล่าวได้ว่าเขาไม่มีอิสระ คำว่า "กำลัง" อาจหมายรวมถึง กำลังทางเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา และข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับ โดยเฉพาะเรื่องข้อมูล ถ้าลัทธิไม่ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับการผลิตที่มีผลต่อสภาพแวดล้อมแล้ว เขาคงจะเห็นว่าไม่มีปัญหาเลยก็ได้

เศรษฐกิจและรูปแบบของสังคมนั้น มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดซึ่งกันและกัน สังคมไทยได้ชื่อว่าเป็นสังคมประชาธิปไตย ลักษณะประชาธิปไตยนี้มีรากฐานของการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในสังคม และความมีเหตุผลเป็นสำคัญ เพราะการที่เราจะปกครองตัวเองได้นั้น จะต้องมีการเล่นนอกความคิดเห็น มีการโต้แย้งและมีการตัดสินใจที่มีเหตุผล และความมีเหตุผลนี้จะมีได้ก็ต่อเมื่อ สมาชิกในสังคมมีข้อมูลในเรื่องต่าง ๆ พร้อมทั้งจะช่วยให้การตัดสินใจเป็นไปได้อย่างถูกต้อง และยังคงต้องมีระดับการศึกษาที่เหมาะสมพอที่จะทำให้การตัดสินใจชะตากรรมของบ้านเมือง

¹Isiah Berlin, "Two Concepts of Liberty" in Freedom; Its History, Nature and Varieties, ed. Dewey and Gould, pp. 84 - 92.

เป็นไปได้อย่างมีเหตุผลด้วย ถ้าแหล่งข้อมูลในสังคมถูกควบคุมโดยคนบางกลุ่ม สิ่งนี้อาจจะเกิดขึ้นคือ ข้อมูลเหล่านั้นจะถูกบิดเบือนไปในทางที่จะเป็นประโยชน์แก่คนกลุ่มนั้น ๆ (สถานการณ์จะยิ่งเลวร้ายมากขึ้น ถ้าแหล่งที่จะเปิดเผยข้อมูลได้ เช่น สื่อมวลชนถูกจำกัดเสรีภาพ) นอกจากนี้ประชาธิปไตยจะแบ่งบานได้ก็ยังคงต้องขึ้นกับส่วนประกอบอื่น เช่น สภาพความเป็นอยู่ของคนจะต้องดีพอที่จะทำให้เขาหันความสนใจจากเรื่องปากท้องของตัวเองมายังสังคมส่วนรวม

สิ่งที่กล่าวมาแล้วนี้ เกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้บริหารบ้านเมือง เพราะการแก้ปัญหาสภาพแวดล้อมนั้น สมาชิกในสังคมจะต้องมีอิสระภาพในด้านเศรษฐกิจและการเมือง สังคมของเราที่มีกลุ่มผลประโยชน์อยู่หลายกลุ่ม ซึ่งเป็นผู้ควบคุมการผลิตในสังคม ซึ่งบางสิ่งอาจจะนำมาซึ่งความเสียหายทางสภาพแวดล้อม ในขณะที่เดียวกันกลุ่มคนเหล่านี้ก็มีอำนาจทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นนักการเมืองเสียเอง หรือเป็นผู้หนุนหลังพรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์เหล่านี้มีอิสรภาพในการกระทำมากกว่าเรา ๆ ท่าน ๆ มีกำลังที่จะนำมาซึ่งสิ่งที่ตนต้องการมากกว่าไม่ว่าเราจะก่อตั้งโครงการใดก็ตามเพื่อรักษาสภาพสิ่งแวดล้อม ถ้าโครงการเหล่านี้ขัดกับผลประโยชน์ของพวกเขาเสียแล้ว ความสำเร็จของโครงการก็ดูจะเลื่อนลอย และเนื่องจากโครงการต่าง ๆ จะต้องได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือจากประชาชน ถ้าประชาชนไม่ได้รับข้อมูลที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับผลเสียของการผลิตต่าง ๆ ไม่มีการศึกษาที่ดีพอที่จะตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล และถ้าไม่อยู่ในสภาพที่จะสนใจปัญหาอื่น นอกจากปากท้องแล้ว เขาอาจไม่เห็นว่ามีปัญหาเสียก็ได้ ถ้าเป็นเช่นนี้การแก้ปัญหาสภาพแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นในระดับส่วนตัวหรือระดับนโยบายก็อาจไม่ได้รับความสำเร็จ รัฐเองจะต้องพร้อมที่จะให้ข้อมูลประชาชนตามความเป็นจริง จะต้องให้ทางเลือกแก่ประชาชนในการดำเนินการตามทางประชาธิปไตย เมื่อไรก็ตามที่คนเพียงบางกลุ่มสามารถควบคุมการเมืองและเศรษฐกิจของชาติไว้ในกำมือ เมื่อนั้นความพยายามของเราที่จะเรียกร้องให้คนหันมาดูแลสภาพแวดล้อม หันมาไตร่ตรองผลเสียของการผลิต (เช่น การขุดแร่ในอ่าวกระหน สังกัดถูกกัด) เพื่อให้เห็นถึงปัญหาและผลที่จะตามมาต่อสภาพแวดล้อม เพื่อให้หาทางแก้ไขก็จะมีทางสำเร็จได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งรัฐจะต้องไม่จำกัดอิสรภาพทางความรู้ การโต้แย้งและการแสดงออกทางความคิดของประชาชน รัฐจะต้องไม่ฝักใฝ่อยู่กับผลประโยชน์ของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยจำกัดอิสรภาพในความรู้ เศรษฐกิจและการเมือง รัฐจะต้องช่วยส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ให้อิสรภาพทางการเมืองและอิสรภาพจากความเบาปัญญา รัฐจะต้องไม่เป็นผู้ทำลายอิสรภาพเหล่านี้เสียเอง แล้วหันมา

บอกประชาชนว่า เพราะพวกเขาไม่ช่วยกันแก้ปัญหา จึงเป็นการจำเป็นที่จะต้องใช้วิธีบังคับ ถึงแม้การบังคับเพื่อความอยู่รอดของสังคม และการให้โตมาซึ่งอิสระภาพในที่สุดจะเป็นสิ่งที่จำเป็นเมื่อความจำกัดของเวลาบีบบังคับ แต่นั่นไม่ได้หมายความว่า ก่อนหน้าที่เวลานั้นจะมาถึง รัฐจะมีสิทธิพึงรับผลประโยชน์จากคนบางกลุ่ม โดยไม่ช่วยแก้ไขสถานการณ์ หรือป้องกันไม่ให้สถานการณ์ซึ่งการบังคับกลายเป็นความจำเป็นเกิดขึ้น รัฐจะต้องไม่ใช่ตัวเรอตซึ่งคอยแต่จะดูตกินอิสระภาพของประชาชนเสียเอง

ความรับผิดชอบของรัฐในการควบคุมการผลิต ๕

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า รัฐนั้นมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบความเป็นอยู่ที่ดี ให้ความยุติธรรม และอิสระภาพแก่สมาชิกในสังคมรัฐ หน้าที่ความรับผิดชอบนี้จะต้องครอบคลุมไปถึงพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของนักลงทุน นายทุน และนักธุรกิจทั้งหลายด้วย เพราะกิจกรรมของคนพวกนี้อาจนำมาซึ่งความเสื่อมโทรมทางสภาพแวดล้อม และความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน เศรษฐกิจของไทยนั้น ได้ชื่อว่าเป็นระบบซึ่งค่อนข้างเปิดกว้างให้มีการแข่งขันอย่างเสรี โดยที่รัฐเข้าไปควบคุมกิจกรรมบางอย่างที่จำเป็นต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนบางประการ เท่านั้น หลักการซึ่งเป็นหัวใจของการแข่งขันของกิจกรรมทางเศรษฐกิจนี้คือ การส่งเสริมกำไร (profit-maximization) ถึงแม้การแข่งขันนี้จะมีความต้องการของผู้บริโภค (demand) เป็นเครื่องนำทางในการผลิตสินค้าและบริการ แต่ประสิทธิภาพในการผลิตจะบรรลุผลได้ก็ต่อเมื่อสามารถผลิตได้มาก โดยให้ทุนในการผลิตน้อยที่สุด และทุนในการผลิตนี้มักจะพิจารณาว่าเป็นเงินหรือทรัพยากร ซึ่งจะต้องใช้ในขบวนการผลิตโดยตรง แต่ทุนทางสังคม (social cost) หรือผลร้ายซึ่งการผลิตนั้น จะนำมาสู่สภาพแวดล้อมกลับถูกละเลย นักเศรษฐศาสตร์เสรีนิยม (Liberalism) ทั้งหลาย ให้เหตุผลสนับสนุนระบบเศรษฐกิจซึ่งส่งเสริมให้มีการแข่งขัน และการแสวงหากำไรนี้ว่าระบบนี้เป็นระบบซึ่งช่วยส่งเสริมผลประโยชน์ของส่วนรวม (social good) หรือความเป็นอยู่ที่ดีของสังคม (social welfare) เนื่องจากระบบตลาด (market system) หรือระบบซึ่งการผลิตและการกระจายของผลผลิตขึ้นอยู่กับความต้องการของสำราชนะนั้น สามารถนำมาซึ่งผลผลิต (output) จากทรัพยากรได้มากกว่าระบบอื่น (nonmarket system) นั่นคือ การแข่งขันจะช่วยลดทุนในการผลิต ซึ่งก็จะทำให้ผู้บริโภคได้สินค้าในราคาพอสมควร ดังนั้นการแข่งขันและการแสวงหากำไร จึงทำให้เกิดการ

ตอบสนองความต้องการของสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ และในทำนองเดียวกัน การแสวงหากำไรในระบบนี้ ก็ยัง เป็นการทำให้เกียรติแก่สิทธิแห่งอิสรภาพของผู้บริโภคและผู้ผลิต เพราะในระบบที่สินค้าและบริการจะถูกผลิตและกระจาย ภายใต้งานไข้อย่างเต็มใจของผู้บริโภคและผู้ผลิตจะมีความสัมพันธ์กันก็ต่อเมื่อ ทั้งสองฝ่ายเห็นว่าความสัมพันธ์นั้น จะนำมาซึ่งประโยชน์สู่ตน ดังนั้นนอกจากหลักการแข่งขันและส่งเสริมกำไร จะมีค่าทางประโยชน์ (utility) แล้วยังให้ค่าแก่อิสรภาพของผู้เกี่ยวข้องอีกด้วย¹

อย่างไรก็ตามดังที่เป็นที่ปรากฏชัดเจนอยู่แล้วว่า ระบบเศรษฐกิจแบบนี้นั้นผู้เสนอท่านแรก คือ อדם สมิธ (Adam Smith) ยอมรับว่า ระบบนี้ตั้งอยู่บนรากฐานของความเห็นแก่ตัว (self-interest) จริยธรรมนั้น มิใช่จะเข้ากันไม่ได้กับความเห็นแก่ตัว แต่การกระทำทุกสิ่งโดยยึดหลักความเห็นแก่ตัวเสมอไปนั้น จะต้องมีการขัดแย้งกับหลักจริยธรรมที่ดีแน่นอน ถึงแม้หลักเศรษฐกิจแบบเสรีจะมีจริยธรรม (ประโยชน์และอิสรภาพ) แฝงอยู่แต่ในความเป็นจริงแล้ว คุณค่าหรือจริยธรรมซึ่งแฝงอยู่ในระบบนี้จะบรรลุไม่ได้เลย ถ้าเงื่อนไขทางเศรษฐกิจไม่เป็นดังที่สมิธคิด ถ้าพิจารณาจะเห็นว่า การแสวงหากำไรหรือหลักความเห็นแก่ตัว อาจมีได้มาซึ่งประโยชน์ส่วนรวมของสาธารณะก็ได้ เนื่องจากในความเป็นจริงนั้น เงื่อนไขทางตลาดไม่อาจจะสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างสมบูรณ์ การหากำไรนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะได้ ก็ต่อเมื่อเงื่อนไขทางตลาดเป็นไปในลักษณะของการแข่งขันจริง ๆ เช่น ไม่มีผู้ผลิตหน่วยใดหน่วยหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมีอำนาจในการบังคับราคาสินค้าในตลาด หรือมีอำนาจมากจนสามารถกำจัดคู่แข่งอื่น และผู้บริโภคมีความรู้ที่เพียงพอเกี่ยวกับสินค้า ไม่ว่าจะ เป็นคุณสมบัติหรือคุณสมบัติที่จะเป็นภัย และในขณะที่เห็นถึงทิศทางเลือกให้ผู้บริโภคจะใช้สินค้าชนิดใด (การไม่มีทางเลือก เช่น การผูกขาด (monopolize) จะทำให้ผู้ผลิตสามารถบังคับการบริโภคของสาธารณะได้) แต่ในความเป็นจริงแล้ว สถานการณ์มิได้เป็นเช่นนั้น

นอกจากนี้ถ้าเทคโนโลยีในการผลิตยิ่งซับซ้อนขึ้นมากเท่าใด ความรู้ของผู้บริโภคเกี่ยวกับคุณสมบัติของสินค้าก็ยิ่งลดน้อยลง ผู้ผลิตอาจสามารถปิดกั้นผลร้ายที่อาจเกิดจาก

¹Christopher Mcmalon, "Morality and The Invisible Hand", Philosophy & Public Affairs 10, (Summer 1981) : pp. 271-274.

ขบวนการผลิตที่ติดต่อสภาพแวดล้อม หรือต่อสาธารณะได้ โดยเฉพาะถ้าผลร้ายนั้น เกิดขึ้นในสถานที่ซึ่งห่างไกลจากชุมชนหนาแน่น หรือเกิดกับผู้บริโภคหรือผู้อยู่อาศัยใกล้เคียง เพียงจำนวนน้อย หรือถ้าอันตรายนั้นกระจายไปในส่วนต่าง ๆ จุดเล็ก ๆ หลายจุดจนทำให้ผู้บริโภคส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ถึงผลร้ายนี้

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่า ในความเป็นจริงนั้น การปล่อยให้ผู้ผลิตแข่งขันอย่างเสรี อาจไม่นำมาซึ่งประโยชน์ส่วนรวมและผลร้ายหรืออันตรายต่อสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นของส่วนรวมอาจเกิดขึ้นได้ และถ้าพิจารณาหลักการส่งเสริมกำไรให้ละเหือดลงไปแล้ว อาจเห็นว่า ในความต้องการของสังคมอาจถูกสร้างขึ้นโดยผู้ผลิตก็ได้ จอห์น เคนเนธ กาลเบธ (John Kenneth Galbraith) ชี้ว่า การให้เกียรติแก่สิทธิในการเลือกของผู้บริโภค อาจเป็นการให้เกียรติจอมปลอม เพราะถ้าการเลือกนั้นจะไม่นำมาซึ่งความสุข หรือการตอบสนองในระยะยาวแล้ว การเลือกนั้นมักจะเป็นผลของการกระทำ หรือการสร้างของผู้ที่จะได้รับผลประโยชน์จากการผลิตสิ่งนั้น ๆ¹ เราจะเห็นตัวอย่างได้จากการโฆษณาต่าง ๆ ในปัจจุบัน ซึ่งขัดเยียดวิธีการดำเนินชีวิตอันพุ่มเฟิอ่ย สิ้นเปลือง เปล่าประโยชน์ และอาจเป็นภัยต่อสภาพแวดล้อม การโฆษณาแบบนี้เป็นการสร้างเงื่อนไข ทำให้เกิดความปรารถนาและความต้องการต่อสิ่งซึ่งไม่จำเป็นต่อชีวิต ทำให้เกิดการเพิ่มการผลิตสินค้า ซึ่งอาจเป็นเหตุทำให้เกิดการใช้ทรัพยากร ซึ่งเป็นของสาธารณะอย่างไม่เห็นค่า เช่น อากาศบริสุทธิ์ น้ำ ดิน ฯลฯ และผลร้ายซึ่งเกิดกับสภาพแวดล้อมและสาธารณะนั้น มักจะไม่ถูกรวมเข้าไปในทุนของผู้ผลิต หรือไม่ได้รับการพิจารณาให้รวมเข้าไปในกลุ่มของความต้อการ (demand) นั่นคือ ความต้อการสินค้าชนิดนั้นโดยให้การผลิต ไม่นำไปสู่ผลร้ายต่อสภาพแวดล้อมและสังคมโดยส่วนรวม ถึงแม้ผลร้ายที่เกิดจากการบริโภคสินค้านั้น ๆ โดยตรง อาจมีอิทธิพลต่อความต้อการในสินค้า แต่ผลร้ายซึ่งเกิดในระหว่างขบวนการผลิต เช่น มลพิษ ฯลฯ อาจไม่มีอิทธิพลต่อความต้อการของผู้บริโภคเลยก็ได้

¹John K. Galbraith, "The Affluent Society", Quoted in Alan H. Goldman", *Business Ethics : Profits, Utilities and Moral Rights*", *Philosophy and Public Affairs* 9, (Spring, 1980) : 271.

นอกจากนี้สินค้าหรือบริการหลายประเภท อาจเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคและผู้
 บริโภคเองก็เห็นตระหนักถึงศักยภาพของอันตรายในการผลิต เช่น คนส่วนใหญ่ในสังคมอาจ
 ต้องการไฟฟ้าราคาถูก และยอมเสี่ยงที่จะให้สร้างโรงงานไฟฟ้าปรมาณูขึ้นมา ทั้ง ๆ ที่รู้
 ตีว่า การรั่วไหลของรังสีนั้นเป็นไปได้ในกรณีเช่นนี้ ถึงจะเป็นการยอมรับอิสรภาพในการ
 เลือกของผู้บริโภคส่วนใหญ่ก็จริง แต่ผู้บริโภคส่วนใหญ่อาจมิได้คำนึงถึงขบวนการในการผลิตว่า
 จะก่อให้เกิดอันตรายต่อคนส่วนน้อย และอีกประการหนึ่งอิสรภาพในการเลือกนี้ จะต้องไม่
 เป็นการขัดแย้งอันตรายให้แก่ชีวิตของอนุชนรุ่นหลัง ซึ่งมีสิทธิแห่งชีวิตอันคุ้มค่า เช่นเดียวกับเรา

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า เกิดช่องว่างระหว่างความเห็นแก่ตัว หรือการแสวงหากำไรกับ
 ประโยชน์ของสาธารณะ และช่องว่างนั้นจะหมดไปได้ก็ต่อจากรัฐและความรับผิดชอบของผู้
 ผลิตและผู้บริโภค การแสวงหากำไรจะเป็นเครื่องประกันผลประโยชน์ของสังคมได้ก็ต่อเมื่อ
 หลักการนี้เป็นไปตามข้อบังคับทางจริยธรรม สิทธิและอิสรภาพของผู้ผลิตจะได้รับการยกย่อง
 ได้ก็ต่อเมื่อผู้ผลิตให้เกียรติและยกย่องสิทธิพื้นฐานของสังคมในเรื่องความอยู่รอด และความ
 เป็นอยู่ที่ดีเสียก่อน

นักเศรษฐศาสตร์หลายท่านได้พยายามรวมทุนทางสังคม หรือทุนทางสภาพแวดล้อม
 (Social Cost, Environmental Cost) เข้าไปในทุนการผลิต โดยมีหลักการว่า การ
 ป้องกันความเสื่อมโทรมทางสภาพแวดล้อม อันจะเป็นภัยต่อสังคมโดยส่วนรวมนั้น จะต้องมิ
 ความรับผิดชอบของผู้ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องในการ ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมนั้น ๆ ไม่ว่าจะผู้
 ผลิตหรือผู้บริโภคก็ตาม¹ ความพยายามนี้เป็นความพยายามที่จะขยายหลักเศรษฐกิจ
 การตลาด (market economy) ให้ครอบคลุมไปถึงเศรษฐกิจสภาพแวดล้อม (environment
 economy) นั่นคือ ทุนการผลิตนั้นจะต้องควบคุมไปถึงทุนหรือผลที่จะเกิดกับสภาพแวดล้อมด้วย
 ในแง่ที่รัฐจะต้องก้าวเข้ามาจับบทบาท เพราะถ้ารัฐปล่อยให้ผู้ผลิตมีอิสระเต็มที่แล้ว เรา
 จะไม่มีทางแน่ใจได้เลยว่า พวกเขาจะพิจารณาถึงทุนทางสภาพแวดล้อมนี้หรือไม่ การที่รัฐ
 เข้ามาจับบทบาทในการกำหนดทุนทางสภาพแวดล้อมนี้ มีข้อได้เปรียบหลายประการที่เห็นได้ชัด

¹Kenneth W. Kapp, "The Social Cost of Private Enterprise"
 quoted in Klaus M. Meyer-Abich, "Toward a Practical Philosophy
 of Nature", Environmental Ethics 1, (Winter, 1979) : 294.

คือ รัฐสามารถที่จะรวมกำลังความคิดจากทุกฝ่ายเข้ามาพิจารณา ไม่ว่าจะ เป็นผู้ผลิตเอง ผู้บริโภค หรือนักวิชาการ เพื่อจะพิจารณาผลได้ผลเสียจากการผลิตประเภทใดประเภทหนึ่ง จะ "คุ้ม" กับความเสียหายที่จะเกิดขึ้นหรือไม่ และการมีกฎหมายควบคุมให้ทั่วถึงก็จะทำให้ไม่เกิดการเอาเปรียบกันระหว่างผู้ผลิต ในลักษณะที่คนหนึ่งต้องจ่ายหรือไม่อาจทำการผลิตได้ แต่อีกคนกลับทำได้ นั่นคือ การบังคับโดยใช้กฎหมายจะให้ผลที่แน่นอนกว่าการอาศัยสำนึกทางมโนธรรมหรือความรับผิดชอบของผู้ผลิตเอง อย่างไรก็ตามในความเป็นจริงการใช้กฎหมายก็อาจมีจุดอ่อน เพราะเจ้าหน้าที่รัฐมีโอกาสเข้าไปตรวจสอบได้ทั่วถึงว่า การผลิตใดบ้างซึ่งก่อให้เกิดผลร้ายแก่สภาพแวดล้อม กว่าจจะรู้อาจสายเกินไป และอีกประการหนึ่งการล่อลวงดูแลอย่างละเอียด อาจต้องใช้ทุนมากมหาศาลเกินกำลังความสามารถของรัฐ ในทางตรงข้ามผู้ผลิตนั้นน่าจะตระหนักถึงศักยภาพของผลจากการผลิตของตนต่อสภาพแวดล้อมได้ดีและเร็วกว่าผู้อื่น ดังได้กล่าวแล้วว่า ความอยู่รอดของคนในสังคมและคุณค่าของชีวิต ควรได้รับการยกย่องว่าเป็นคุณค่าพื้นฐานที่สำคัญที่สุด ผู้ผลิตเองต้องเคารพในคุณค่านี้ ผู้ผลิตจะต้องไม่ทำลายคุณค่าพื้นฐานนี้โดยใช้กำลังและความเห็นแก่ตัวเข้ามาเป็นข้ออ้าง สิทธิในการหากำไรนั้นจะมีได้ก็ต่อเมื่อการกระทำนั้น นำมาซึ่งความอยู่รอดของส่วนรวม ผู้ผลิตไม่มีเหตุผลพอที่จะเอากำไรมาเป็นข้ออ้างในการลบหลู่สิทธิพื้นฐานทางจริยธรรมที่สมาชิกในสังคมพึงได้รับ

ดังที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นว่าถึงแม้เสรีภาพจะเป็นสิ่งซึ่งน่าปรารถนาเพียงไรก็ตาม แต่เสรีภาพจะมีได้ก็ต่อเมื่อพื้นฐานที่จะทำให้เสรีภาพนั้นมั่นคง ความมั่นคงในการอยู่รอดของสังคมเป็นคุณค่าซึ่งมาก่อนคุณค่าอื่น ๆ ถึงแม้การบังคับจะเป็นสิ่งซึ่งไม่น่าปรารถนา แต่ในกรณีที่เกิดวิกฤตการณ์ อันทำให้ความอยู่รอดของมนุษย์อยู่ในภาวะอันตราย และวิธีการชักชวน ฯลฯ ไม่ได้ผล การบังคับโดยกระบวนการทางกฎหมายแบบประชาธิปไตย เป็นความชั่วร้ายน้อยกว่าการปล่อยให้สังคมส่วนรวมต้องหายนะ

บทสรุป

ปัญหาสภาพแวดล้อมเป็นปัญหาหนึ่ง ซึ่งซับซ้อนเกี่ยวเนื่องกันเป็นสายใย การแก้ปัญหาจะต้องมีการร่วมมือกันหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการสาขาต่าง ๆ ผู้บริหาร ภาครัฐ ภาคเอกชน ส่วนประชชนนั้น อาจช่วยได้ในแง่ที่ จอห์น ลอค (John Locke) ได้กล่าวไว้ คือ

"ข้อตกลงที่ให้แก่เล็กน้อย และเคลื่อนย้ายขยะบางประการซึ่งงองอยู่ในวิธีของ
ความรู้"¹

วิทยานิพนธ์เล่มนี้มุ่งแสดงให้เห็นถึงหน้าที่ทางจริยธรรมของมนุษย์ต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ที่เหลือก็ต้องอยู่ในความรับผิดชอบของนักวิชาการสาขาอื่น ๆ ที่จะดำเนินการอย่างไรต่อไป ในเนื้อหาของวิทยานิพนธ์ ผู้เขียนได้พยายามแสดงให้เห็นถึงจริยธรรมซึ่งมีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง หรือมีผลประโยชน์ของมนุษย์โดยส่วนรวมเป็นศูนย์กลางนั้น (human-centered ethics) เป็นจริยธรรมซึ่งมีเหตุผลเพียงพอในการอ้างหน้าที่ของมนุษย์ต่อมนุษย์ ในการรักษาสภาพแวดล้อม ในขณะที่เดียวกันจริยธรรมซึ่งมีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง หรือการให้ค่าในตัวเองแก่ชีวิตของมนุษย์ว่าสำคัญสูงสุดนั้น ทำให้เราจะต้องคิดถึงค่าชีวิตของอนุชนในอนาคต เช่นกัน ชีวิตที่คุ้มค่านั้นจะต้อง เป็นชีวิตซึ่งได้รับการตอบสนองทั้งทางกายและจิตใจ ชีวิตนั้นจะต้องได้รับการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของแต่ละคน ซึ่งก็จะต้องอาศัยหลักแห่งความยุติธรรมในการแบ่งปัน ภาระต่าง ๆ ในการรักษาสภาพแวดล้อมและผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่ได้จากสภาพแวดล้อมอันเป็นปัจจัยสำคัญในความอยู่รอด และเป็นเงื่อนไขจำเป็นในการพัฒนาอื่น ๆ และคุณค่าอื่น ๆ นั้น จะต้องถูกกระจายไปอย่างเสมอภาค และมีหมายรวมไปในระดับนานาชาติ เพราะสภาพแวดล้อมนั้น เป็นสมบัติของมนุษยชาติทั้งหมด หาใช่ของชาติใดชาติหนึ่งไม่ ดังนั้นในแง่นี้เขตแดนซึ่งแบ่งชาติ คำสัญญา ลัทธิ ฯลฯ สิ่งไม่มีความหมาย หลักแห่งความยุติธรรมเป็นหลักสากล ซึ่งแผ่กระจายไปทั่ว และเมื่อความอยู่รอดของมนุษย์เป็นอันตรายแล้ว มนุษย์มีหน้าที่ที่จะต้องร่วมมือกัน หันหน้าเข้าหากันแก้ปัญหา ถึงแม้บางครั้งเราอยากจะปฏิเสธความเป็นสมบัติสาธารณะของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ แต่เหตุการณ์ในปัจจุบันก็ชี้ให้เห็นว่า ไม่มีใคร

¹ John Locke, quoted in John Passmore, Man's Responsibility for Nature, p. 173.

สามารถอยู่ได้ด้วยตัวเอง ถึงแม้จะอยู่เฉย ๆ ความหายณะทางสภาพแวดล้อมจาก "บ้าน" อื่น ก็อาจแอบเข้ามาคุกคามเราทาง หลังบ้านได้ และถึงแม้เราไม่ต้องตรอน แต่ในฐานะที่เรา เป็นสัตว์ศีลธรรม เราจะพบ เห็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกันตกอยู่ในความหายณะได้หรือ ในกาลซึ่ง ความหายณะสืบคลานใกล้เข้ามานั้น เราอาจจะต้องยอมเสียสละบางอย่างเพื่อประโยชน์ส่วน ใหญ่ที่จะตามมา การเสียสละนี้อาจหมายรวมถึงอิสรภาพบางประการของเรา ไม่ว่าจะ เป็นอิสรภาพในการ เสือกริถทางดำเนินชีวิตบางประการ ซึ่งไม่เอื้ออำนวยต่อระบบของสภาพ แวดล้อม แต่การเสียอิสรภาพนี้ก็เพื่อผู้อื่น และชนรุ่นหลังจะได้มีชีวิตที่คุ้มค่าเช่นเรา มัน เป็นสิ่งซึ่งเราอาจจะต้องยอมสละเพื่อความยุติธรรมหรือความเสมอภาค หรือความรักใน เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน การใช้อิสรภาพของเรา ชนชั้นของเรา หรือชาติของเรา จะต้องไม่ นำไปสู่ความปวดร้าว ความทุกข์ยากของเพื่อนมนุษย์คนอื่น ถ้าความคิดในการใช้อิสรภาพใด เป็นไปในทางตรงข้าม ความคิดนั้นจะเป็นความคิดที่ทำลายตัวเอง ทำลายมนุษย์ชาติและโลก อันเป็นที่อยู่อาศัยของเรา

จากกรณีศึกษาฉบับนี้อาจสรุปได้ว่า มโนทัศน์ทางจริยธรรมที่แสดงให้เห็นถึงหน้าที่ ของมนุษย์เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมนั้น เป็นมโนทัศน์ซึ่งไม่ใช่ของแปลกใหม่อะไร นั่นคือ มโนทัศน์ เรื่องประโยชน์ (utility) แต่มโนทัศน์เรื่องนี้โดยลำพังไม่เพียงพอ เนื่องจากประโยชน์นิยม นั้นเป็นหลักซึ่งพอจะส่งเสริมให้เกิดประโยชน์มากที่สุดของคนส่วนรวม แต่วิธีการกระจายประโยชน์ หรือหน้าที่นั้น จะต้องอาศัยมโนทัศน์ในเรื่องความยุติธรรม อย่างไรก็ตามสังคมไทยเป็นสังคม พุทธศาสนา ซึ่งถ้าเราพิจารณาให้ละเอียดจะเห็นว่า คำสอนในพุทธศาสนาเองนั้นแฝงความคิด เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมไว้ไม่น้อย คือ 5 หรือ คือ 8 ซึ่งเป็นหัวใจของการดำเนินชีวิตของชาว พุทธนั้น เป็นข้อพิสูจน์ที่เห็นได้ชัดว่า พุทธศาสนาเป็นศาสนาซึ่งเล็งเห็นถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์ กับสภาพแวดล้อม ซึ่งให้เห็นถึงความเป็นสมาชิกของมนุษย์ในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ใน ความคิดของพุทธศาสนานั้น การบริโภคต่าง ๆ มีเพื่อดำรงชีวิตเพื่อแก้ทุกข์ และเพื่อเป็น เครื่องมือในการพัฒนาชีวิตให้พ้นจากกองทุกข์ทั้งปวง นั้นหมายความว่า การบริโภคนั้นเป็นแค่ วัตถุประสงค์สุดท้ายเท่านั้น หากใช้เป็นจุดหมายในตัวเองไม่ การเดินทางสายกลาง เป็นวิธีสำคัญ ในการดำรงชีพของชาวพุทธ ถ้าเราเป็นชาวพุทธที่แท้จริงแล้ว ความสำรวมในการบริโภคย่อม จะต้องเป็นวิธีชีวิตสำคัญของเรา การ "สำรวม" นี้รวมถึงถึงการสำรวมในเรื่อง ราคา ตั๋วเหมา ต่าง ๆ ซึ่งถ้าพิจารณาแล้วเป็นเรื่องซึ่งเราได้อภิปรายไปทั้งสิ้น นั่นคือ การที่มนุษย์เบียดเบียน

สัตว์และสภาพแวดล้อม ความละโมภ ตัณหา อยากรได้ในสิ่งซึ่งไม่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ความไม่รู้เท่าทันในความหลง ราคะ ซึ่งทั้งหมดนี้จะนำมาซึ่งปัญหาทางสภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องมลพิษ จำนวนประชากร หรือการลดน้อยถอยลงของทรัพยากรธรรมชาติ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย